

מעולפת ספירים

במשנתו של הבעש"ט הק'

עולמות התורה והתיקון

המושג המרכזי המופיע בתורת האר"ז¹ בשונה מקודמיו, הוא המונח 'שבירת הכלים' [הקראת גם 'מיתת המלכים'], מושג המתאר את שבירת הכלים חסרי יכולת הכלת האור האלוקי - שמצבם מכונה בשל כך 'עולם התורה', והופעתם

מחדש באופן מתוקן במצב המוגדר כ'עולם התיקון', בבחינת 'בונה עולמות ומחריבן'.²

'עולם התורה' הוא המצב הראשוני בו נברא עשר הספירות בתחילה² - "בתחלה עלה במחשבה לבראתו במידת הדין"³, באופן בו הם היו מאירים באור

מרתעה, אולם היות ולמעשה כולן מתהוות מאותו מקור ושוטר, אשר הוא האור אין סוף, הרי שכלולות בכל אחת מהן גם שאר הספירות כמו כן, קיימים שני מצבים ופוזיציות, אשר בכל אחד מהם קיימת מערכת הספירות, והם שני העולמות הנקראים 'עולם התורה' ולעומתו 'עולם התיקון'.

בעוד שביעולם התורה - ששם כל ספירה מאירה בתוקף בבחינת 'אורות מרובים וכלים מועטים' - קיימים עשר ספירות אלו באופן של פירוד ופילוג, כאשר כל ספירה עומדת וקיימת לעצמה ואינה נותנת מקום לרעותה, הרי שביעולם התיקון - ששם שורה הביטול והענקת המקום אך לזולת - הם באים באופן של התכלות, כך שכל ספירה כלולה מכל שאר הספירות.

³ עי' בספ"ק זרע קודש (פר בראשית) שכתב זול"ק: **כי ידוע שהיה השי"ת בונה עולמות ומחריבן** (כ"ד ג, ז), וגם אמרו ז"ל (שם י"ב טו) **שעלה במחשבה להבראות במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים בו, וראה שכל דברים בה אחד הוא, כי כל העולמות הנ"ל שנקראים בספרים כלים שבורים, היא מחמת שנתרבה מאוד אור הקדושה, שלא בא עדיין להשתלשלות גדול כמו אחר כך, ומחמת גודל אור הקדושה לא היה אפשר לסבול גודל היראה והפחד מהדר גאון ה' ית"ש, שהיה היראה גדולה מאוד לאין שיעור וערך, ואי אפשר לנבראים לסבול, וזהו שאמרו שעלה במחשבה לברוא במדת הדין, ורמז לזה כי חרוב גימטריא "גבורה" וגימטריא "יראה" שהעולמות הנ"ל היו בגודל היראה וגבורה, שלא היה אפשר להם לסבול הפחד והיראה ולחיות בגדר מציאות כלל, רק היו בטלים במציאות מגודל היראה והפחד, עד שבא לכמה השתלשלות שנטשלת האור מסיבה לסיבה, עד שהיה אפשר להם להכלים לסבול האור שלא היו בטלים מציאות.**

וראה עוד מה דאיתא בספ"ק אגרא דכלה (פר בראשית) זול"ק: בראשית, באמצעות הראשית חכמה יראת ה', ידוע מסוד שבירת הכלים שהיו בתחילה בבחינת יראה ואחר כך נחרבו כמו שאמרו ז"ל (כ"ד פ"ג ז) שהיה הקב"ה בונה עולמות ומחריבן, והוא סוד המחשבה שעלה לברוא במדת הדין (כ"ד פ"ב ט"ז).

¹ כמובא בספ"ק אהבת שלום (פר ושלח) בזה"ל: **כי ידוע** (עי' ע"ה שערם ח-ה) מענין שבירת הכלים, שהיה הקב"ה בונה עולמות ומחריבן, ונפלו רפ"ח ניצוצות בקליפה, והוא סוד הבחירה, ושכר ועונש, וסוד ז' מלכין קמאין דמינו, ואחר כך בא לבחינת עולם התיקון, וכשפגם אדם הראשון וחסא, חזר לקדמותו ולבחינת שבירה.

וכתב בספ"ק אמרי פנחס (שער ת לקוטים, אות סו) זול"ק: בענין החקירה הנזכרת בעץ חיים (ע"ף ב') למה בריאת עוה"ז היה בזמן שהיה, לא קודם וכו' ע"ש. והתירוף הנזכר שם אינו מובן כמבאר לכל מעיין, וביאר הוא, כי הנה ז"ל ה"ח שם, כי האור העליון אין בו שום תפיסה, לא במחשבה ולא בהרהור כלל, ועיקר, הוא מופשט ומובדל מכל המחשבות, איך אפשר להשיג ולבחין ולהקשות שם קושיא, כי הוא דבר שאינו מושג ותפוס בשום מחשבה, והבן היטב, וז"ש במ"ר פ' בראשית בשינוי לשון, בזמנו נברא העולם, לא היה העולם יכול להבראות קודם. הקב"ה בונה עולמות ומחריבן, ואמר, דין הניין לו דין לא הניין לו, כיון שהעיקר בריאת העולם היה להשיג אלהותו, נמצא העולמות שהם אינם מושגים במחשבה כלל, הם בבחי' סוד ומחריבן, שאין זה עיקר כוונת הבריאה, והבן, ופ"א שמעתי בשמו, כי הקב"ה ברא למשל ספירת החסד, והיה מתפשט עד בחי' כי חסד הוא, כידוע, והוא בבחי' ומחריבן, עד שבא עולם התיקון שהוא הברירה, והבן, ואח"כ אמר שהוא מצוה להכניס אור בנשמות (תכס הרוח), וראה מש"כ ע"ז בספ"ק אור לשמים (פר מטעין) זול"ק: דנה איתא (כ"ד ג) דהשי"ת היה בונה עולמות ומחריבן, ושמעתי פירוש הדבר מאדמו"ר מוהר"י זצלה"ה דהיינו שהשי"ת בונה עולמות, ואתם שהם מחריבין ואינם חפצים בריצונו ית"ש השי"ת ברוב חסדו הגדול בונה לאותם מחריבין ג"כ, עכ"ל.

עוד לאלהי מילין, דאיתא (ברכות סד) אתא תלמי בנין אלא בונין, כי הצדיקים נקראים בונין שהם בונין העולם ורואים שיהיה העולם בתיקון, וז"פ בונה עולמות ומחריבן - דהיינו שהשי"ת מצד חסדו הטוב שולח נשמות קדושות מעולם הרחבן והם בונין העולם שיהיה העולם בתיקון.

² עשר הספירות, ביסודן הן עשרה כוחות ואנרגיות הנפרדות אחת

רב כל כך ביחס כללים שלהם, עד שלא היו הכלים יכולים להחזיק מעמד - "ראה שאין העולם מתקיים" - כי ב'עולם התווה' הכול בבחינת 'רצוא' בלא 'שוב', בשונה מ'עולם התיקון' ששם עובייה של הכלים משתלב בהתאמה מליאה לגודלו של האור.

כאשר נשברו כלים אלו מחמת ריבוי האור שהאיר בהם, חלו בהם כמה שינויים. ריבוי האור הסתלק והתעלה בחזרה לשורשו ב'עולם האצילות' המכונה גם 'עולם הברודים' כשהמקום החדש בו הוא נמצא נקרא 'עולם התיקון', הכלים נשברו ונפלו לעולמות ב"ע (בריאה, יצירה, עשיה) בבחינת 'מיתה'⁵, ועדיין למען יוכלו כלים אלו להתקיים ולהחזיק מעמד נשאר בהם מעט מן האור האלוקי - 'הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין' - אשר הם הם ה'רפ"ח

ניצוצין⁶.

לפי הארז"ל כל תכלית האדם בעולמו היא, לברר את הטוב מתוך הרע שב'רפ"ח ניצוצין' אלו, ואת זה האדם פועל באמצעות ייחודים וקיום המצוות, אשר על ידיהם הוא מעלה מ"ן [מ"ן נוקבין; התעוררות המקבל כלפי המשיע] הגורמת לייחוד וזיווג המתרחש בעולמות העליונים, וכתוצאה מכך הם משפיעים עליו מוחין, שפע וחיות אלוקות⁷.

לאחר גמר כל הברורים הנדרשים - ישורו אורות-ניצוצות אלו שמקורם ב'עולם התווה' ויעלו ל'עולם התיקון' [=עולם האצילות], ואז תבוא הגאולה השלימה וה'תיקון' השלם בבחינת "בלע המות לצח"⁸ - שבחינת ה'מיתה' והנפילה של אותם כלים תיתקן ותעמוד על שלימותה⁹.

יתברך בונה עולמות ומחריבן שהוא סוד שבירת הכלים שהן העולמות הנדו ועל ידי זה נפלו מן המדות העליונות הקדושות שבבירה שנעשה תערוכות טוב ורע ועל ידי זה נעשה בחירה לבחור אחד משני דרכים שירצה בכדי שיהא שר ופושט כי בלא זה לא היה תענוג לו יתברך מן עבודת התחתונים בני ישראל כי כל עיקר תענוג הברוא יתברך שמו ובראותו העולמות הוא בשביל ישראל שיתענג על ידי עבודתם שיעבדו אותו אף שהן קרובים חומר בתערוכות טוב ורע אבל אם לא היה הרע לא היה להם שום התעלות על המלאכים וכל צבא מעלה העובדין אותו מאחר שאין בנייה רע כלל.

ונודע כי הסיבה המביאה להבחירה לבחור דרך א' מטוב ורע הוא על ידי הדעת כי אם אין דעת הבדלה מנין כמו שמצינו בגמרא מפני מה תקנו הבדלה בחונן הדעת וכי ועל ידי הדעת בוחר כל א' לפי דעתו כמו שמטתו הדעת שלו לא מן הדעות או להיות מצוץ בדרך הממוצע בתערוכות טוב ורע ואם כן הדעת הוא עיקר הבחירה מאחר ששרשה ממנו ונדע שהדעת הוא אחד ממדותיו של הקדושה בריך הוא שיש לו שורש למעלה בדעת העליון **אך כל אחד לפי מה שהוא אדם כך אצלו הדעת שלו** ויש א' שהדעת שלו גם כן שבבירה וצריך להתאמץ לעלות מן הדעת לשורש של הדעת דעת העליון שהוא (דברי הימים א' כ"ח ט) דע את אלהי אביך ועבדו כדי לזכות לדעת גדול שהוא בחי' משה כנודע וכמו כן בכל המדות שהן שבבירה וכו'.

⁸ ישעיהו כח ה.

⁹ כדאייתא בספ"ק דברי חיים (פרשת שמייז): והנה זאת ידוע שבכל חטא האדם גורם שריפת כלים מחדש ונופלים מדות, ובתשובה מחזיר לתקן כמו שהיה בהתחלת הבריאה כידוע. והנה מבואר בכמה מקומות, בהקדמה לספר יונת אלם (בהקדמה בענין הסיוד) ובפירוש הברכה של אתה גבור דמיתת המלכין היה כמו זריעה שנרקב התבואה ונצמח מחדש, והיה השבירה שורש התיקון כידוע.

והנה כמו כן עיקר בריאת העולם היה בשביל תשובה כמבואר בזוה"ק (אחרי סט ע"ב) ומפני שנעשה מעבירות זכות בעושה תשובה מאבה (יוסא פו ע"ב) משום שבכל עבירה יש בו ניצוץ הקדוש המחיה אותו הדבר (זוה"ק יתרו סט.) כי אם לא היה בדבר ניצוץ הקדוש מדבר ד' שבעשרה מאמרות היה אפס ואין, ועיקר החיות הוא הניצוץ הקדוש שבו ואך היה מעורב טוב

⁴ כמבואר בספ"ק תורה אור (פר וישלח) וז"ל: וזהו ענין רצוא ושוב. והנה בחי' עולם התווה הנ"ל היה בבחי' רצוא לכן נסתלקו האורות מן הכלים כמו האה"ר לפרד מן הפתילה והכלים כו'. אבל התקון הוא בחי' שוב והוא בחי' תומ"צ ובע"כ אתה חי להיות בתוך הגוף להמשיך א"א"ס בכלים מכלים שונים.

⁵ וראה מט"כ ע"ז בספ"ק אמרי נפתח (שער ב' לקוטי ש"ס ומדושים. אות קלט) בזו"ל: הקב"ה בונה עולמות ומחריבן (ב"ר ג ט) והיה שבירת הכלים שממחת זה יצא האור אל העולמות התחתונים ואלו לא היה כך היו נשארים בחשך ולא היה להם קיום, וכך שבירת הכלים אצל הצדיק, וממחת זה יוצא אור לשאר בני אדם, וצריך לומר להם תורה שיצא ממנו אור.

⁶ עניינים אלו מבוארים בספ"ק באר מים חיים (פרשת באראית פרק א) וז"ל: או ירצה לרמוז בזה אותיות אמ"ת מ"ת, כי ידוע שתכלית בריאת העולם היה בכדי לתקן שבירת הכלים ומיתת מלכין קדמאין הכתובין בקרא סוד הכתוב (בראשית ל"ו י"א) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וגו' עד וימלך יומת. והוא נרמז במאמר חז"ל (בראשית רבה ג' ד.) במה שאמרו שהיה הקב"ה בורא עולמות ומחריבן עד שברא את אלו ואמר דין הניין לי וכו'. עד כאן. ואנריך בענין זה קצת להלן. על כן רמז בתחילת הבריאה אמ"ת מ"ת, לומר שהבריאה היתה בשביל החסד של אמת שרצה הקב"ה לעשות עם המ"ת, פירוש מאינן תבירין הוא מיתת המלכים הללו, ובכדי לתקנם ולהעלותם למעלה היתה תכלית כל בריאת שמים וארץ.

וכן אמר התורה אחר כך והארץ היתה תהו ובהו. כי ידוע מה שכתב בליקוטי שמם האה"י ז"ל אשר על קאי על קודם בריאת שמים וארץ שהיתה בחינת שבירת הכלים שהוא תהו ובהו, ורוח אלהים מרחפת רצה לומר מ"ת רפ"ח ניצוצין קדישין אשר נפלו לתוך עמקי הקליפות וצריכין להעלותן ולתקנם, ועל כן בעת הבריאה רצה האל הטוב לעשות עמם חסד של אמת לתקנם ולהחיותם על כן ברא את השמים וארץ העליונים הידועים למכני מדע שהם אבא ואימא כדי שתתעבר זעיר ונוקבא מהם. הכל כידוע.

⁷ וראה מה שכתב בספ"ק מאור עינים (פר שלח) דבירור הטוב מתוך הרע נעשה ע"י ספירת הדעת שבה נמצאת בחירת האדם, וז"ל: אך הענין הוא דנדע מהות הבחירה של טוב ורע הוא מצד שבירת הכלים שהיה הוא

יש לציין כי לפי האריז"ל ה'כלים' אינם משהו נוסף לאורות' אלא אדרבה הם מתהווים מהתעבות האור וגסותו, כשהתעבות זו מקורה ב'הכאה' הנוצרת בין אור ישראל לאור חוזה, ובעוד שאם יש רק אור אחד הוא לא יתעבה ויהפוך להיות כלי, הרי שאם יש אינטראקציה של 'אור ישראל' מצד הבורא ו'אור חוזה' מצד הנבראים¹⁰ - מעגל של השפעה וקבלה, חיובי ושלילי¹¹, שעל ציר זה נע כל החומר שביקום [מלבד המים שניתן לאות בו דמיון לחומר פשוט¹²] - ש"יהי אור" [אורות - חסדים] ו"יהי אור"¹³ [כלים - גבורות] מכים אחד בשני¹⁴, כל הכאה כזו גורמת 'להתעבות האורות' שממנה מתהווים ה'כלים', כדוגמת ה'הלכה למעשה' ו'חיודשי אמת' המתלבים ומתבררים דווקא על ידי ההכאה - 'מלחמתה של תורה' - שכן

האור הישר של הרב ודמותו המשפיעה והמובילה לבין האור החוזר הבא מצד התלמיד המקבל את דברי רבו, על דרך המאמר 'דברים היוצאים מן הלב' חוזרים ונכנסים אל הלב' של המוציא עצמו, כדברי בעל 'האהבת שלום' זי"ע¹⁵.

בונה עולמות ומחריבן

סדר השתלשלות העולמות - הכוללות את המעבר הזה שבין 'עולם התוהו' לעולם התיקון' דרך 'שבירת הכלים' - שהתקיים בעת בריאת העולם, חוזר על עצמו - לפי

ורע כדי שיהיה בחיה, וכשאדם עובר עבירה ח"ו יורד הניצוץ קדוש שבתוך העבירה עד למטה, ובעשותו תשובה מאהבה מחמת מסירת נפש באהבה לד' אזי נתעלה נפש החוטא לרוחו, וגם הניצוץ הקדוש נתעלה מהפסולת נפרד מהקדושה עדי יבולע המות לנצח.

וכן איתא בספ"ק מאור ושמש (פרשת עקב) בזה"ל: וזה הענין עץ הדעת טוב ורע ושבירת הכלים שהרידי ה' תבחר עולמות הנפילים ונתערב טוב ברע ואור בחושך ונפלו ניצוצות הקדושות בדומם צומח חי מדבר ונתלכשו בחיצינות כבדי שיקבלו ויהא שרע סכר על הזדככותם ועבודתם באמצעות עסק התורה והמנוח שחם מבררים האוכל מתוך הפסולת ויקר מזולל על ידי הזדככותם ומעלים הניצוצות הקדושות לשרשן ומורידין הקליפות לנוקבא דתהומא רבא ולכשיתבררו העולמות מכל וכל תמלא הארץ דעת אה' ויבוא הגואל צדק.

¹⁰ כמו שמבואר בספ"ק אהב ישראל (פר' שקלים) בזה"ל: ומשם ממשין שפע רב טובו וחסד גדול ע"י העשר ספירות הק' ע"י צמצומים וכנ"ל והוא בבחי' אור ישראל. ועוד ישנו בחי' אור חוזה ע"י אתערותא דלתתא מהמנוח והמע"ט של כללות עם ה' בני אה'.

¹¹ ראה מש"כ בספר אמרי פנחס (שער ב' לקוטי ש"ס ומדרשים, אות קטג-קנב) וז"ל: שמעתי ב' הרב דאיתא בגמ' (אולי הוונה לגמ' פסחים ק"א, ארבעה דברים וכו', והושתה מים שאולין יי"ש - המלקט) מ"א לא מושלי אינשי, דבכל דבר יש אור ישראל חוזה שהוא חסד ודין, לכך שייך בו שאלה הוא אור ישראל חוזה הוא אור חוזה, אבל מים כולו חסד ואין בו אור חוזה, שהרי מים בחיפך ג"כ מים, ע"כ אין שייך בו שאלה ע"מ להחזיר, ולכן קשה לאדם לפרוע חוב מחמת שהוא אור חוזה.

בכל הדברים יש בחינת אור ישראל חוזה, והוא ג"כ כהלואה. דהיינו ההלואה הוא בחי' אור ישראל, והפרעון הוא בחי' אור חוזה, ובמים אין בו בחי' אור חוזה. כי מים למפרע הוא ג"כ מים. כי הוא פשוט בתכלית הפשטיות. ומילוי ג"כ מים. דהיינו מילוי מ"מ הוא מ"מ אחרת ומילוי יוד י' הוא יוד' וד' בגימטריא י' וכן הם השני. וע"כ אין בגמרא מיא לא שאילו אינשי, (ושמעתיה בשם רש"א אמר שיש סכנה לומר במים ל' הלואה), ובאש אין בו בחי' הנ"ל כי הוא למפרע ש"א. שטבע האש לעלות למעלה. וגם מילוי ג"כ אינו כמו במים הנ"ל.

וגם שמעתי ממנו פעם אחרת כי מה שהאב נתון לבנים הוא בחינת אור ישראל, שהוא רחמים. ומה שהבנים נותנים לאב, הוא בבחי' אור חוזה שהוא דין. ע"כ אמרי אינשי, כי אב א' יכול לפרנס יוד בנים ועשרה בנים אינם יכולים לפרנס אב אחד. (תכס הרי"ם).

¹² כמובא בספ"ק אמרי פנחס (שער ג' ענינים שונים, אות קק) בזה"ל: אין לך דבר שמתמקין את החמיצות, עם זאל לעשין דאם זויזקריטש כמו המים, דרך משל אם ישים אדם ציקער בחומץ יהי בו ב' טעמים מעורבים מתוך חומץ, משא"כ במים, כי מים פשוט בתכלית הפשטות, ולכך תיבת מים הוא למפרע ג"כ מים ואין בו אור ישראל חוזה.

¹³ עיי' בספ"ק בת עין (פר' תרו"ע) שכתב זול"ק: ולהבין זה על דרך המוסר, על פי דאיתא בזה"ל (ח"א ד) עמא די חשוכא מהפכין לנהורא כו'. דהנה עיקר שעשוע דקו"ב' בצדיקים שמהפכים מדת הדין למדת הרחמים, היינו שבכל בחי' דנים רואין ומסתכלין בחי' חסדי השם יתברך, שמיאננים בה: כי חסד חסד הוא, ומה ששולח על אדם אזיה צרה רחמנא ליצילן, הוא בחינת חסד, כדי שיפושפש בעמשיו, בין כשיש לאדם אזיה יסורים בגשמיים, או ברוחניים שרואה שאין עבודתו דלתתא מהמנוח לטובתו כדי להעלותו לתשובה עלאה יותר, כי גם בחינת דינין בחינת גבורה בחינת שמאל נכלל בו בחינת חסד, כדאיתא בזה"ל (ח"ב דף קסד) יהי אור דא ימינא ויהי אור דא שמאלא, שגם בחינת שמאל בחינת גבורה נקרא בחינת אור בחינת חסד, אלא שביחית חסד שבו אור חוזה, ולכן בתיבת שמאל נכלל שם א"ל בחינת חסד.

¹⁴ על פי הוזהר חלק א' דף ד' ע"א.

¹⁵ אלו דברי קדשו (פר' חקת): דהנה ידוע מאמר חכמינו ז"ל (ספר הישר ליבנו תם שער יז) דברים היוצאים מן הלב נכנסין אל הלב, ופירושו, כי מבואר אצלנו בפרשת קרח (יה' עדי יש לומר על דרך זה) שיש בישראל בחינת שרשים וענפים, והשרשים צריכים ביותר ליניקת הענפים, על דרך מאמרם ז"ל (עניניו) ומתלמדי יותר מכולם, וזו היא בחינת באר ומעין, שכל מה שהוא נוזל ביותר הוא נובע ביותר, וזו היא בחינת אור ישראל חוזה, וזהו דברים היוצאים מן הלב, שוב חוזרים ונכנסים אל הלב עצמו של המוציא, בבחינת אור ישראל חוזה.

ספרי החסידות¹⁶ - בכל רגע ורגע מאז, כשהוא מתבטא גם בתהליכי הנפש של האדם שהוא 'עולם קטן'¹⁷.

כל תהליך נפשי המתרחש אצל האדם פותח באיפה חסרת גבולות, תבניות וכלים, בלתי ניתנת ליישום, המתנפצת ונדכית 'ביונה עולמות ומחריב'¹⁸ מחמת היותה מנותקת מהמציאות - 'עולם התווה' - 'תהו לשון תמה ושמוון שאדם תוהא ומשתונם על בהו שבה'¹⁹, וכפי שהשמיל זאת הרה"ק רבי פנחס מקארין ז"ע²⁰ לאדם השומע בשורה טובה מדי בפתאומיות - שעלול הוא לפרוץ בכבי מחמת הקושי להכיל את העוצמה הרגשית שהיא עשויה להביא אמונת אליה²¹.

כתוצאה מכך פושט אותו רעיון מופשט את צורתו המקורית - אצל האדם - ומקבל פן ריאלי המתאם בין החזון האידיאלי למציאות הפיזית, והופך אותו לבר-ביצוע ומעשה, בבחינת 'עולם התיקון' - עולם המתקן ומשלים בין שתי הצדדים הקוטביים, בין העולם האידאולוגי לעולם היישומי.

וכשם שעולם התיקון לא היה יכול לעמוד על שלימותו אילולא בריאת 'עולם התווה' שקדם לו²², כך גם אצל האדם אילולא החולשות, האתגרים והמשימות שלו, לא יוכל הוא להגיע לרמה הגבוהה ביותר של שלימות²³.

ד', ואזי מהפך חשוב לנחורא (זה"ק בהקדמה ד) **כי הבעל תשובה מחשיב להטיב דרכיו ולעשות המצוה באותו כח עששה העבירות ובאותן התאוות, ופורש מהעבירה וכובש תאוותו בשביל כבוד קדושת השם, ולזה תגדל מעלתו עוד מצדיק מעיקרו** (ברכות ל"ג ע"ב).

ונהג ידוע שלכן ברא הקב"ה עלמין והחריבן (ב"ר ג' ד) להיות מקום מנגד לקדושתו, כדי שיהא בחירה וליתן שחר טוב לצדיקים, ובזוהר הקדוש (נשא קכ"ג) ובספרי מוסר מכניז בנין עולמות הללו בבחינת שערות, לשון שיעור, היינו שהקב"ה שיער הארץ לכבאות העולם שיהיה בחירה, ולכסוף יתוקן הכל, וגם ממזאר שם (קכ"ג ע"ב) שיש בבחינת שערות הללו אורחין מכוונת מקום פניו בין השערות, בחינת חוורתא, שהיית שבחין הכל תלוי הכל בחסד עליון ורצון אלקים אשר אין לשער, ולכן מכוונה בחינת חוורתא בלא שיעור כלל.

¹⁹ רש"י בראשית פרק א'.

²⁰ משל זה מובא בספ"ק אמרי פנחס (שער א' תוהו נביאים כתובים, אות ט): בזהר הקשה למה היו הדורות הראשונים חייני הרבה, ואמר **כי בתחלה הי שבירת הכלים לסיבה שלא היו יכולים לקבל את האור, משל לאדם שאב לו בשורה טובה הוא בוכה כי אין לו כלי לקבל אור, כן הי שבירת הכלים כי הי אור גדול ואי יכול הכלי לסבלו, ולכן בפי בראשית כתיב ויחי פלוני וימת וגו' כלי אחד, כי הי שבירת הכלים, ובפי נח כתיב ויחי ויולד בנים ולא כתיב וימת כי הי לאחר התיקון.**

²¹ וראה מש"כ בספ"ק **שפת אמת** (לשבת תשובה, תר"ה) ז"ל: פותח שער לדופקי בתשובה, כי עיקר התשובה להמשיך חיות מחדש שע"ז יכול לתקן כל ההקלקלים שנעשה ברי חדשה, ולכן צריך להיות מקודם בטל לגמרי. כדמיון תהו ובהו חושך. אחר כך ויאמר אלקים יהי אור. כן בע"ת צריך לידע שאין לו מציאות וקיים רק מה שהש"ת יתן לו. ואותיות תשובה הוא תהו ובהו וש מרומי על חושך. ואח"כ נפתח לו השער הפונה קדים וימת בעלי ימי סגור. ודופקי בתשובה מכלל שהוא סגור, ולכן בשבת קודש נקל לשוב בתשובה דברים השבת יפתח.

²² כמש"כ בספ"ק **קדושת יום טוב** (פ"ר פקודי) ז"ל: כי בבריאת שמים והארץ היה גם כן בונה עולמות ומחריבן כידוע (ב"ר פ"ג ד), **לדולא העולמות הנחרבים לאם איה יכול להיות בניית העולם בנין נצחי, ואי ע"י העולמות הקדומין יכול להיות אח"כ קיום ובנין עדי עד תכלית כל המלאכה.**

²³ כדאייתא בספ"ק **זרע קודש** (פ"ר בראשית) בזה"ל: זה מרמז לנו הכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, תולדות השמים והארץ ר"ת 'תהו' בהבראם, שתולדות השמים והארץ מתנהגים כמו שהיה עיקר הבריאה, שהיה הארץ תהו ובהו וחושך, עד שברחמי יתברך אמר יהי

¹⁶ כאמור בספ"ק **תולדות אהרן** (ליקוטים חדשים) בזה"ל: וזהו רמז מאמרים ז"ל (ב"ר ג' ד) **הקב"ה היה בונה עולמות ומחריבן עד שבנה עולם התיקון**, והן אמת שרבו כמו רבו על זה הפירוש על דרך הסוד מאמר הסבא קדישא וכתבי הארי"ז"ל, אמנם אין לנו עסק בבסתרות, רק על דרך רמז דרך לנו ישראל עם קדוש בעבודת הש"ת. כי הנה העולם והאדם שווין הן במדרגות דברים ההווים, כי מה יש ביה יש ביה כפי שגזרה חכמתו יתברך הכמוסה, והנה הש"ת **צפה שיהיה באדם בחינת השבירה ובחינת התיקון**, היינו שעל ידי שרצ לא האדם רע מנעוריו הוא בבחינת השבירה והחורבה והנפילה לקליפות, אמנם אחר כך כשעושה תשובה ועובד אותו יתברך בדחילו ורחימו, אזי מתקן הכל והוא בבחינת התיקון. ובראותו יתברך זה שמוכרח להיות באדם, ברא גם כן בעולמה ב' בחינות אלו, מתחלה עולם השבירה והחרוב ואחר כך עולם התיקון, כדי שיהיה העולם והאדם שווין לשעמו הכמוס יתברך, וזהו הקב"ה היה בונה כו'.

¹⁷ כמובא בספ"ק **תולדות יעקב יוסף** (פ"ק ד"ף י"ט ע"א) בזה"ל: **קבלתי ממורי שיש באדם עשר ספירות כי הוא עולם קטן, וכמו שכתב הראב"ד, כי מה שיש בעולמות עליונים הוא גם כן בשנה ובנפש האדם, וסימנך ירו סיני עשן וגו' היינו כי תיבת עשן הוא ראשי תיבות עולם שנה נפש כידוע עיון שם, ומדירגה אחרונה שבאדם כגון צער ועוני יסורין וכדומה זה נקרא מדת מלכות שהיא מדה אחרונה כי רגליה יורדות מות, ונצח והוד שבאדם הם עמודי קיימין, שהאדם מאמין אמונת הבורא על אמיתותו, ומדת יסוד הוא כשיש לו תענוג בעבודת ה' יתברך יותר מכל התענוגים, כי מבשרי אחזה שאבר המשגל הוא מבחר התענוגים, שהוא אחדות שנתיבחר דבר ונוקבא, ומן הגשמי יבין תענוג הרוחני שמדבק את עצמו באחדותו יתברך שמו שהוא שורש כל התענוגים וכו'.**

וכמש"כ הרה"ק **מקאמארגא ז"ע** ב'לקט אמרי פנינים' (ד"ר"ג ע"ג) וזה לשון קדשו: **קבלתי ממורי שיש באדם עשר ספירות, כי הוא עולם קטן, כי כל מהא שיש בעולמות עליונים יש בנפש אדם, כמבואר בתומר דברה הארץ לדמות עצמו ולקדש עצמו דוגמת הספירות הרוחניות עליונים, לעשות בתחנות ולרמוז בעליונים.**

¹⁸ כדאייתא בספ"ק **דברי חיים** (לפ"ר שקלים) בזה"ל: והנה כבר רמזתי בשם אדמ"ר כי לכל דבר יש חיות וניצוץ קדוש מהבורא כל עולמים יהי"ש ויתעלה ולולא חיות הקב"ה היה לא, כי רק הוא לבדו ממציא כל הנמצאים, וידוע (אבות ס"ח) שברא הכל לכבודו, ולכן בודאי שמכל דבר יהיה הוצאת ניצוצים קדושים, וידעו כל פעול כי ד' פעלו, ויתוקן העולם 'תמו' (ישעיה י"ג ט) ומלאה הארץ דעה, וכתב אדמ"ר ז"ל **לדלן קרוב לעשות תשובה, בהפוך הכח וניצוצי קדושה שהיה בהעבירה וליקח כח זה לשם**

המושגת דווקא על ידי החיסרון הקודם לו, כי 'יתרון האור'
הוא דייקא 'מן החושך'²⁴.

זוהי עבודתנו בעולם הזה לפי רבינו הבעל שם טוב זיע"א,
להשיב את עצמינו ואת כל הבריאה שמסביבנו
לאלקות הפנימית המחיייה את הכול, דווקא מתוך ההסתר
של הגשם והחומר, וכמובא בשמו בזה הלשון:

"והמשל" למלך שנאבדה לו אבן טובה מתוך טבעתו, והנה
עמדו לפני המלך בעת ההוא הרבה מעבדיו ושריו
הפרתמים והפחות וסגנים מאנשי מלחמתו עד אין מספר, ועם
כל זה לא רצה המלך לצוות להם שיחפשו את האבן הטובה, רק
ציוה לבנו יחידו וחביבו שיחפש וימצא האבדה, ויחזירה לאביו
המלך, הגם שהיה המלך בטוח בכל אחד משריו ועבדיו שכאשר
ימצאוהו יחזירו אותו בשלימות, אף על פי כן לא היה ברצונו
שהם יחפשו אותו, כי רצה לזכות את בנו חביבו, וכדי שיקרא
המצאייה על שמו, ולא עוד אלא שרמז גם כן לבנו חביבו בכמה
רמזים מקום מצאייתו, כי מתחלה היתה האבדה מדעת המלך
מקומה, ועשה הכל רק למען לזכות את בנו חביבו, וכדי שיגיע
גם להמלך מזה גודל תפארת ושעשועים מבנו, לאמר ראו כי
שום בן אדם בעולם לא היה יכול לחפש למצוא זולת בנו":

"והנמשל" מובן שתחילת בריאת העולמות היה, כדי לברר
הניצוצין קדישין על ידי אומה ישראלית, כמו
שדרשו²⁵ 'בשביל ישראל שנקראו ראשית', שהם יברו
ממאכלים מותרים וכשרים":

"וזהו" שאמר ריב"ש על פסוק²⁶ 'רעבים גם צמאים נפשם
בהם תתעטף', פירש בכאן סוד גדול והוא למה ברא
הקדוש ברוך הוא דברי מאכל ומשקה שאדם תאב להם, והטעם
שהם ניצוצי אדם הראשון, שהיו מתלכשים בדומם צומח חי

מדבר, ויש להם חשק להתדבק בקדושה, והם מעוררין מיין
נוקבין, בסוד מה שאמרו חכמינו ז"ל²⁷ 'אין טפה יורד מלמעלה
שאינו טפיים עולה כנגדה', וכל אכילה שאדם אוכל ושותה, הם
ממש חלקי ניצוצות שלו, שהוא צריך לתקן, והוא שכתוב
'רעבים גם צמאים', שאדם רעב וצמא להם למה זה, ואמר
'נפשם בהם תתעטף' בסוד גלות, בלבוש 'יחשבה לזונה כי
כסתה פניה'²⁸, וכל הדברים שהם משמשים לאדם הם ממש
בסוד הבנים שלו שנתלבשו, והבן, והשם יתברך רמז להם
לישראל בכמה רמזים, שימצאו האבדה ויחזירו לבעליהם,
לאביהם שבשמים, ולא ציוה כן למלאכים ושרפים ואופנים,
והאבדה ההוא מדעת היתה כמאמר רבותינו ז"ל²⁹ 'שהיה בונה
עולמות ומחריב' כנזכר לעיל³⁰:

צדיק גמור ובעל תשובה

שוני עולמות אלו, עולם התורה ועולם התיקון, מתבטאים
אם כן בשני חלקים הקיימים באדם, כש'עולם התורה'
מתבטא בתחושות החסר והשכירה של האדם, במצב הראשוני
בו רצונו הוא חסר גבולות כך שאינו מודע לצורה בה הוא יוכל
להוציאו מן הכוח אל הפועל, ו'עולם התיקון' מתבטא
בתחושת השלימות והשיפור המתמשך שבו, בידיעה
המכוונת כיצד להביע את מבוקשו, ולקשרו עם המציאות.

שוני מצבים אלו הקיימים בנפש האדם, מכונים בספרי
החסידות: 'צדיק גמור' ו'בעל תשובה', כשבכל אחד
מישראל קיימים שניהם במקביל - אלא שאחד מהם בולט
ודומיננטי יותר.³¹ ועליו ליצור ולבנות מערכת יחסים יעילה
בין השניים.

'צדיק' גמור' הוא שמה של הנקודה היהודית הפנימית -
'נקודת צדיק'³² - שאינה ברת שינויים או תמורות,

אור, כן בכל פעם, אף שהאדם הוא עדיין מעורב מטוב ורע ותהו ובהו,
עזרו השי"ת שיעשה תשובה ויהיה לו לאור עולם.

²⁴ כמש"כ בספה"ק מחשבות חרוץ (אות יח) וז"ל: ועל ידי האשה שהיא
העזר כנגדו על ידי מה שהיא כנגדה, כי באמת הוא לעזר דאחר התיקון
מגיע למעלה עליונה יותר, דמקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים
גמורים יכולים (ברכות ל"ד ע"ב), וכך רצה ה' יתברך בבריאת העולם כידוע
בסוד ברא עולמות ומחריב (בראשית רבה ג, ד) שהן עולם התורה ורמזה תורה
במה שנאמר (בראשית א, ב) והארץ היתה תהו ובוהו, וכך ברייתו של עולם
ברישא חשוכא והדר נהורא, ויסד ה' יתברך כל הבריאה כן שיתרון האור
רק מן החושך ואין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל (גסין פ"ג),
צדיק להיות קלוקל מקודם ואחריו תיקון, דשבוע יפול צדיק הם נפילת
כל השבע מדריגות הידועים בסוד שבוע מלכין קדמאין, רצה לומר כוחות
הראשונים שבהתחלת בניית האדם לדברי תורה ועבודת ה' יתברך.

²⁵ במדרש רבה בחקוהי פרשה ל"ו.

²⁶ תהלים קז.

²⁷ זוה"ק פינחס דף רמ"ז ע"ב.

²⁸ בראשית לח טו.

²⁹ בראשית רבה פ"ג ס"ז ד'.

³⁰ כתר שם טוב ד"ח ע"ב.

³¹ ע"ד מש"כ בספה"ק פרי צדיק (פר וישלח אות ד) וז"ל: שזה לעומת זה
עשה האלהים דאזת הנקודה טובה שיש בהרשע הוא מטוב של הצדיק
ונקודת הרע שבצדיק הוא מררע שברשע חבירו שכנגדו.

³² כמובא בספה"ק אמרי אמת (ימים ראשונים של סיוט) בזה"ל: וזהו ועלו
מושיעים וגו' והיתה לה' המלוכה, והיתה הוא לשון עבר, שלעתיד יתברך
למפרע שכל מה שעבר על איש ישראל וכל ההסתרות היה בהם מלכות
שמים, שכל הממשות של כל איש ישראל היא מלכות שמים, ועלו
מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו היינו שיהיה ביטול היצה"ר שלא
יהיה יותר זה שנדמה להם כרחוק וזהו על משיח בן יוסף שנהרג כי זו היא
עיקר הנקודה, נקודת צדיק, ציון בגימ' יוסף, והללו בוכין הוא כדאי' בגמ'
בפולטי בן ליש הלך ובכה על המצוה דאזיל מיניה, לעתיד יהיה הכל ישר
שכן כ' כל גי' ינשא וכל הר ונבעה ישפלו והיה העקוב למישור והרכסים
לבקעה.

על עניין זה בהרחבה בגיליון לפרשת כי תצא.

לעומת זאת, קיימת אצל כל אדם נקודה נוספת המכונה 'בעל תשובה' המתבטאת בתחושת החסר שלו הן בדברים גשמיים והן בעניינים רוחניים, כאשר הוא חש שוב ושוב שעדיין לא הגיע לפסגה, ויש לו לאן להתעלות ולהתרומם, כשברית העולם הייתה - לפי ספרי החסידות³⁵ -

שיהיה במדיגת כולם צדיקים, בין איש ההמוני בין הת"ח, ואז לעולם ירשו ארץ וק"ל. ושפיר סיים הרמב"ם וההולך בדרך זו ללמד לבניו ולחביריו דרך ה', ומשפיע בהם תמיה מוסר, אז גורם להמשיך השפע למעלה כליל, ונוצר תאנה יאכל פרוי, שמביא טובה וברכה לעצמו הגורם לזה. וזה שאמרו חז"ל כל זמן שתוכחה בעולם שפע וברכה בעולם, שנאמר ולמוכחים יונעם ועליהם תבוא ברכת טוב (תמיד כח) וק"ל.

³⁴ כמש"כ בספרה"ק אהוב ישראל להרה"ק מאמטא ז"ל (פר קדושים בזה"ל: אכן יש עצה לאיש הישראלי הרוצה להיות להרחיק עצמו מהתאוה ובהמתית ולהכניס בגבול הקדושה והוא שיהיה חקוק במחשבתו בכל עת ועונה. והלא ידוע כי כל חצי שנמת עם בני ישראל המה הוציבם מתחת כסא כבודו ית' וית' והם חלק אלוה ממעל ומדיק עצמו בשורשו הרמה בקודש באהבה ובראה. והבורא כהוב"ש הנכבד והנורא. ידוע כי הוא ממלא כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה ועכ"ז הוא מובדל ומפורש מכל עלמין. וכשאתר בא לידי דביקות השי"ב באמת ובאהבה ובראה אז הוא כסוד (איו"ב ל"ח) שנמת שדי תבנים ויכול לבוא לבחי' זו להדמות לקונו כביכול בבחי' זו שהוא פרישות וקדושה כי הוא חלק אלוה ממעל ומה שישנו בהשורש ישנו ג"כ בגדר הענפים.

³⁵ כמש"כ בספרה"ק אמרי אמת (פר מקץ) וז"ל: כל אחד מישראל יש בו נקודה בחינת צדיק גמור וצריך לך אחד להיות בטוח בעצמו שהנקודה הזאת אינה יכולה להתקלקל ומעלת חן לפני הקב"ה ועל ידי זה אפשר להגביה כל הקלקולים, כתיב ולא נודע כי באו אל קרבנה והלא היה נודע והיה לו לכתוב ולא יכיר אלא שכשבת הסתר אין יודעים שזה הסתר וכשיודעים שיש הסתר זה הוא כבר חצי גאולה.

³⁶ כמבואר בספרה"ק שמואל (פר מפתים ושקלים, תרי"ד) וז"ל: וכן יש לומר דמה שאנו אומרים שהגגב או מוכר עצמו קילקל הפנימיות שבו, נמי באופן זה, שהרי הפנימיות שהיא הנשמה טהורה היא ואינה מתקלקלת והיא נקראת בתולה ואיש לא ידעה, ואפעי"י שחטא ישראל הוא, אלא שהקדושה הוא בשש קצוות לבד הסובבות את הכח הפנימי שבו, וממילא נמשך הקילקול גם על הכח הפנימי שכל המחובר לו הרי הוא מבוה, ואף שאינו מתקלקל בעצם, מ"מ נעשית הנשמה אטומה וכלא היתה, וכענין חמץ שנפלה עליו מפתלת הרי הוא כמבוער, אף שהוא מצוי תחת הגל והמפולת, כן נמי להיפוך כאשר הנשמה אטומה והיא כאילו תחת הגל והמפולת הרי היא כאילו איננה, ועל כן כאשר תנמרק בשש שנות שעבוד ונטהר בשש הקצוות הסובבות שוב אין כאן קילקול בנקודה הפנימית והופיעה כשהרתה, והיא כאילו נפקח ממנה הגל ושוב אין ראוי לו השעבוד.

³⁷ סנהדרין דף מד ע"א.

³⁸ כדאייתא בספרה"ק אמר ושמש (פר קרח) וז"ל: ונראה לי דהנה ה' יתברך את אלוה ועליו יעיקר תכלית הבריה היא להוציא רפ"ח ניצוצין קדושים שפבלו בראת ורוח אלהים מרחפת על מי תמיה ולהעלותו, והנה צדיקים גמורים מתקנים הכל בשורשם ואינם יכולים להעלות הניצוצות רק הבעל

היא היא הנקודה האמיתית והפנימית שאינה חולפת לעולם אצל כל בר ישראל כמו שנאמר "ועמך כולם צדיקים"³⁵, וכפי שמרבים ספרי החסידות³⁶ לדרב אודות נקודה פנימית זו המהווה יסוד ושורש למאורו של היהודי, כך בשכל מצב שהוא - הוא יכול לחזור ולשוב למקורו וצור מחצבתו³⁶, כי נקודה זו אינה נעלמת לעולם, בבחינת 'בתולה' שאישי לא ידעה³⁶, ולפיכך 'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא'³⁷ וראה

וכן כתב שם (פר מקץ): ובכל דור יש צדיק שיוצא לגמרי מהטבע, ולכל איש ישראל יש משוה נקודה בצדיק יסוד עולם.

עוד כתב (פר שפתי): כי לא כנשים המצרות העבריות כי חיות הנה, היינו שאיש ישראל נולד מיד עם הקדושה כענין שכתוב בן איש חי וזו היא הנקודה מצדיק שיש לכל אחד, בטרם תבוא אליהן המילדת וילדו היינו שיש כח לאיש ישראל להכין קדושה עובר לעשיתו עוד קודם המצוה.

³⁹ כמבואר בספרה"ק שפת אמת (פר יושב תרמי"ט) בזה"ל: והיינו שיש נקודה מיוסף הצדיק בכל איש ישראל כמ"ש ועמך כולם צדיקים. וכפי כח הנמצא בישראל מיוסף נקראו תולדות יעקב.

וראה מה דאייתא בספרה"ק תולדות יעקב ויוסף (פר שלח את י) בענין זה וז"ל: והנה לפרש זה יגדל התימה, דברישיא אמר ועמך כולם צדיקים וגו', הכי כולם במדריגת צדיק כיוסף.

אך להבין זה נראה לי, כי נודע תכלית בריאת האדם בחומר וצורה שיעשה מחומריו, צורה, בין בפרטות האדם לקטט את עצמו, או בכללות לקטט את זולתו המוני עם הנקרא בעל חומר לעשותו צורה. וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות דעות סוף פ"א וז"ל, וזה נקרא דרך ה' שלמד אברהם אבינו לבניו שנאמר כי ידעתי אשר יצוה את בני וגו', וההולך בדרך זה מביא טובה וברכה לעצמו שנאמר למען הביא ה' על אברהם אשר דבר עליו.

להבין דבר זה נראה לי, הדקשה במדרש (שוחר טוב) (תנחומא משפטים ט) 'ישב עולם לפני אלהים שיהיה שפע עשירות ע"פ קו הדין בשוה לכולם, וזה שאיל דוד, עד שהשיבו השי"י אם כן חסד ואמת מן ניצרוהו וכו'. והנה כמו שהקשה לו בענין שפע העושר כך יש להקשות בענין החכמה והדעת שלא נשפע לכולם בשוה שלא יצטרך ללמד אחד את חבריו, וג"ל אם כן כתיבין הני"ל, כי עולם חסד יבנה שישפיע זה לזה, וכמו שאי אפשר לצורה שהיא רמ"ח אברים וספי"ה גידים של הנשמה לפעול ולעשות שום מצוה, כי אם ע"י רמ"ח אברים וספי"ה גידים של הגוף, כי על ידו מוציא הנשמה לפעול עניני הרוחני והקדושה. כי אין אפשר לאיברי הגוף לפעול פעולתו הגשמי, כי אם ע"י איברי הנשמה המתפשט בתוך אברי הגוף. וכמו שהוא בפרטות קישור ודיבוק החומר והצורה, וכמ"ש רמ"א בא"ח ומפליא לעשות קשקש דרוחני בגשמי עו"ש ס"ו, כך הוא בכללות העולם שהם אנשי המוני הנקרא רומי, עם אנשי שלמי ישראל בעלי צורה, צריך שישפיעו זה לזה, ועי"ז יש קישור חומר וצורה בכללות העולם. ועי"ז שטעוריו המוני עם משפיעים לת"ח עניים בממונם, ות"ח משפיעים בתורה להמוניים, גורמים להמשיך השפע למעלה להשפיע זה לזה, כמ"ש בתקוניתו (תיקון פד) את המאור הגדול הישראלי הקטן יע"ש, ובה נעשה מרכבה לברית עליון, כי יש לו חלק בברית עליון להשפיע לארץ העליונה כאמור.

וזה ביאור הכתוב ועמך כולם צדיקים, לפרש הטעם שנברא בעולם כמדה זה שיהיה זו ארץ לזה בשפע העושר, וזה בלימוד החכמה, ולא עשה מדיגתן שוה. וביאר כי הוצרך שיהיה לכולם חלק בצדיק יסוד עליון, כדי

בעיקר בשביל העבודה הרוחנית הנעשית תחת השפעתה של נקודה זו - 'ברישא לרחוק והדר לקרוב'⁴³, ומילואה בתחושת ה'צדיק גמור'⁴⁰ שבו - היודע לקשר בין 'השמים' לארץ', בין 'האורות' האלקיים ל'כלים' המתאמים⁴¹ [כידוע מהאירוע⁴² שהחייבו הכנון עשוי להחזיר בתשובה] - תחושה שאינה מושפעת כלל

מן החטא, בבחינת 'אני הויה' קודם שיחטא אני הויה' אחר שיחטא'⁴³.
השלמת
האדם, מביא אותו לגאולה נפשית מוחלטת, כדוגמת הגאולה הכללית התלויה אף היא בשני השבטים

תשובה יכול להעלות הניצוצות הקדושים. וזה פירוש במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד (ברכות ד' ע"ב).

והנה נשמט העולמות הם שם הויה' ברוך הוא ושם אדני' הוא לבוש, והשם אהי"ה הוא המקין. ואורות המקיפין הם מבהיקין ובהירים יותר מאורות הפנימים, כי שם אהי"ה הוא מורה על תשובה מלשון עתיד שהבעל תשובה צריך לומר תמיד אהיה עובד ה' באמת עדיין לא השגתי שום מציאות אלהות רק שאני מקבל עלי מהיום שאהיה עובד ה', ותשובה הוא מעלמא דאתכסיא שמי"ט שערי תשובה נמשכים ממי"ט שערי בינה וזהו בעלמא דאתכסיא. והנה הצדיק הדור שזיכוהו ה' יתברך להתגדל כבודו הוא מחמת שהיה דבוק תמיד בתשובה עילאה.

³⁹ כדאיתא בסנהדרין (דף צ"ט ע"א): מקום שבעלי תשובה עומדים שם - צדיקים אינן עומדין שם. שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב, ברישא רחוק, והדר קרוב.

ואיתא בספ"ק בת עין (פר צ"ג) בזה"ל: וזהו שלום שלום לרחוק ולקרוב (ישעיהו כ"ט), חד לצדיק גמור וחד לבעל תשובה (ברכות ד' ע"ב), מרמו לב' בחינת הנ"ל, היינו צדיק גמור או בחינה ב', ובעל תשובה הוא בחינה א. ⁴⁰ כמש"כ בספ"ק דגל מנחה אהי"ה (פר כי תצא ד"ה לא) וז"ל: וזהו פירוש

הפסוק (תהלים צ"ג): תשב אנשך עד דכא ותאמר היינו עוד צריך בעל תשובה לומר שובו בני אדם על דרך (מלאכי ב' ה') ורבים השיב מעון פירוש הבעל תשובה צריך לתקן כל החבניות ולהשיב כסוד דכ"א הנ"ל והוה על ידי שבינה ונמיכת רוח הנקרא דכא ותאמר שובו בני"ל, שפכה נקרא סילון וצינור והיא מידת התענוג והתקשרות הכולל כל ומשפיע.

וכ"כ בספ"ק בני יששכר (מאמר חדש סיני, סאמרה ב) בזה"ל: ויאמר משה וכי כי לבעבור נסות אתכם היינו להגביה אתכם. (בענין ונשא נם לגוים, ישעיהו ה' כז) במדרגת צדיקים, ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, רצ"ל הגם לבלתי תחטאו שלא יהיה לכם שום חטא, עכ"ז תהיה יראתו על פניכם, ותהיו מוחזקים בעצמיכם ויציאים ידי חובתכם לגודל גדולתו ית"ש, ותחשבו עצמיכם לחוטאים ותשובו בכל פנים אלוי ית"ש, ותהיו במדרגת צדיקים גמורים ובמדרגת בעלי תשובה, הבה, נ"ל.

וכן איתא בספ"ק שפתי צדיק (פר ית"ד) וז"ל: במד"ה בית רעעים שימד ואוהל ישרים יפריח, בית כז זה דור המבול, ואוהל ישרים יפריח זה נת. וכן דרש במדרש אחר כך על הפסוק כי צדיק ד' וגו' ירחו פנימו, על נת, וקראו ישר, ופלא הדכתוב קראו צדיק, נח איש צדיק, והם ב' דרות, ויראה דהנה כתיב אור דרוו לצדיק ולישרי לב שמחה ובגמ' לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה צדיקים לאורה וישרים לשמחה, ופי' אאז"מ מר"צ"ל כשצדיק צריכין להאיר מקודם שיראה הדרך הישר, הלישרי תמיד שמחה שאף בחושך אור לו והולך תמיד בדרך הישר, וזה הי' בחינת אע"ה כמו שאיתא במדרש משל לאוהבו של מלך שראה את המלך מהלך במבואות האפולות כו, היינו (שאף) שכל החשכות והחסרות נקראו מבואות האפולות ואע"ה הרגיש הקדושה אף באלו המקומות, שראה שאף שם המלך הוא השתי, ונת הי' בבחינת צדיק מקודם וזכה לבחינת ישר אחר כניסתו לתיבה בצירוף מצות התיבה.

ובמדש כל מי שנאמר בו ה' הוא מתחילתו ועד סופו, ולמאן דאמר בן מ"ח שנה הכיז אברהם את בוראו מה אני מקיים ה', שהי' מתוקן להדריך

את כל העולם כולו לתשובה. משמע שצדיק מעיקרו ובעל תשובה הם נחד דרגא, וזה הענין שדרש במדרש אחר כך כל מי שנאמר בו "הי" עולם חדש ראה, שזהו ענין בעל תשובה שאין לך עולם חדש יותר מזה, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (בפרק ז מהלכות תשובה) כמה מעולה התשובה אמש הי' זה מובדל מד' אלקי ישראל כדכ' עונותיכם היו מבדילים וגו' צועק ואינו נענה כי ועושה מצות וטורפין אותן בפניו כו' והיום הוא מדובק בשכינה כי צועק ונענה מיד כו' ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושמחה כו' עיין שם.

ואפשר שזה ענין תפילין דרבינו תם היות להדי, היינו ב' והיו הנ"ל, שהוא צדיק מעיקרו ובעל תשובה שהם בהדדי בדרגא אחת, ואי' בגמ' ברכות (י) תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהן כו' מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים וגו' ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים וגו' בחד ביתא עיין שם, הוא רומז גם כן לב' הענינים, כי מי גוי גדול הוא מדריגת אע"ה שהוא דביקות קודם התורה, ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים וגו' הוא הדביקות שיש לבני ישראל אחר נתינת התורה על ידי התורה, ואמרין דזהו בחד ביתא, והשבת מסייע הרבה לתשובה כמו שאיתא בספרים קדושים שבי"ת ראשי תיבות שבת כו' תשוב, ויכל כל שומר שבת קודש לזכות לבחינת צדיק או בעל תשובה.

⁴¹ ראה בספ"ק אור לשמים (פר בראשית) שכתב וז"ל: ויאמר אליהם יהי אור והיה אור (א. ג. ו.) וי"ל דהוי ל' וי"ל דהוי ל' לוימיר ויהי כן כמו בשאר ימים, וי"ל דהפסוק בא ללמד שהאדם לא יתאש עצמו חלילה מה שנילכד ח"ו בעצת יצה"ר, רק יעורר עצמו בתשובה שלימה כי הכל היה גלוי לפניו ית"ש במחשבתו הקדומה כשראה לברוא את העולם ראה את האדם אם יחטא ח"ו אבל יעשה תשובה, כדאיתא (ספיקותא דר"כ כד, ז) יעשה תשובה ויכפר, וזה מרומזו בפסוק ויאמר אליהם יהי אור, נקרא צדיק מעיקרא, והיה אור ניקרא בחינת בעל תשובה, והיה לשון צער (מגילה י"ג) רומז על מי שנילכד ח"ו בעצת היצה"ר, ואח"כ אור - גם זה יוכל להיות אור ע"י התשובה שיעשה, הכל היה בכח המאמר של ית"ש.

⁴² כמובא בספ"ק באר מים חיים (פר בראשית פרק א) בזה"ל: אכן לדברינו, אשר פרו רובו יאמר על גלות השמים על ידי מעשים טובים, ובה השווה הכתוב אשה אלול. כי זה גם יוכלין לגרום במעשיהן הטובים להולדות הנשמות כמו שאמר הכתוב (שם י"ב ה') ואת הנפש אשר עשו בחרן ואמר חז"ל (בראשית רבה ל"ט, י"ח) אברהם מגייר אנשים שרה מגיירת הנשים, כי ממה נפשתי אמת לשה' ה' בעת הזיווג כטאין האשה מתעברת ממנו נעשה גם היא נשמת הגרים או נשמות בעלי תשובה כידוע מדברי האר"י ז"ל. ובהו היה אברהם מגייר האנשים ושרה את הנשים. עבור כן טב למיתב טן דז (קדושין מ"א) כי לא תהו בראה לשבת יצרה (ישעיהו מ"ה, י"ח) ותשתנא אליש עושים פרי למעלה כנודע.

⁴³ כדאיתא בספ"ק בת עין (פר תצא) בזה"ל: דהנה עיקר בריאת העולם היתה בגין דיתקרי רוחם בגין דיתקרי תנון (וה"ל רנו ע"ב), היינו על ידי בחינת תשובה לטהר המעשים רעים ומחשבות רעות ותאוות רעות, ובחינת תשובה מכונה בשם בית כדאיתא (יה"ד י"ג ע"ב) אני ה' קודם שיחטא אני ה' אחר שיחטא ע"כ, ובעל תשובה הוא בבחינת אני ה' אחר שיחטא על כן הוא נקרא בבחינת ביי"ת.

שמעון ולוי המגלמים את שני נקודות אלו⁴⁴, שמעון את ה'בעל תשובה' (שמעון - שם עון) ולוי את ה'צדיק גמור' (לוי מלישן התחברות), וכמואב בספה"ק תולדות אהרן להרה"ק רבי אהרן מוויטאמיר זי"ע⁴⁵.

מקום שבעלי תשובה עומדין שם

ומובא בספרי החסידות, כי מקור הסיפוק הרוחני של

האדם אינו בנקודת ה'צדיק גמור' שבו אלא דווקא מנקודת ה'בעל תשובה' הוא שואב את תענוג נשמתו⁴⁶, וכמשל המגיד ממעזריטש זי"ע⁴⁷ לגבי תענוג האב הרואה את בנו הולך בדרך ואינו תועה בה - את תענוגו שואב האדם דווקא מתוך אתגריו וקשייו⁴⁸, וכדברי הזוהר הקדוש: "מאתר רחיקו קריב ליה" - כלומר, התענוג והנחת רוח שיש לבורא יתברך מבעלי תשובה הינו כפול מהתענוג שיש לו מעבודת

שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד. והטעם כי הנה בעת אשר יחטא האדם הנה הוא נופל ממדרגתו כפי ערך חטאו, ולפעמים נכנס תחת רשות הקליפות והסטרא אחרא כמאמר חז"ל (עבודה זרה ה:) כל העובר בעירה אחת מלפפתו ומולכתו ליום הדין ר' אליעזר אומר קשורה בו ככלב וכי עד כאן, וכשזוכה אחר כך לשוב בתשובה לפני בוראו הנה הוא עולה מרשתתם ככח גדול ונעשה בדוגמת הצפור הנמלט מפה יוקשו, אז בעת המלטו מפחו, ירחק בכח גדול לעלות למעלה ועוף יופק עד לב השמים מרוב שמחתו והתאמצו על שנמלט ממצודתו.

וכן האדם כאשר נותן דעתו ולבו אשר ניתן תחת רשות הרע והסטרא אחרא נתמלא פניו בבושה וכלימה מול מלך מלכי המלכים הקב"ה ולא יערב לבו לקחת אוכל לפיהו, וגופו ימלא חלחלה ורתת ורעדה גדולה. כי שתיים עשה, שעזב מלך עולם, וביקש לו הבלי טינופת שלא ראוי לאדם לישא זאת, והיה כי יחדר לבבו על זאת בשלימות אז יתיק תבער בו האש לחזור ולשוב תחת רשות בוראו לחסות בצל כנפי השכינה, ואז מרוב גדול בשתו הנה הוא בורח עד לב השמים ותיקף מוסר נפשו לה בשלימות האהבה ויראה ומקשר ומדבק עצמו במלך הכבוד בקשר אמיץ וחזק כל תמנון עולם ועד.

וראה מה שמובא בספר קול מבשר (דף י"א הכיפורים) בה"ל: וכאשר שמעתי ממרן אדמו"ר מפרשיסאה ז"ל, שאמר בשם אביו המגיד מווידיסלאוו זצ"ל, על פסוק אלמדה פושעים דרכך, שאמר דוד, אני מקרב גם כל הפושעים, (לא כדואג שאמר מיתנתו במה), ועושה מהם צדיקים, ועל ידי זה - גם הם מושעים, ועכשיו הם בכניחה גדולה, על ידי זה ילמדו החטאים מהם, ואליך ישובו גם הם.

⁴⁷ כדאיאת בספה"ק אורח לחיים (פר זצבים) בה"ל: ונראה דהנה הרב הקדוש בוצינא קדישא מוה"ר רוב בער זללה"ה אמר משל אחד (נדפס בספר ליקוטי אמרים משל, אחד הלך לדרך, ונאבד ממנו הדרך שהוא רוצה לילך, והלך בדרך אחר, והיה סבור שהוא הדרך הישר, ואח"כ נודע לו שהוא תועה מדרך הישר, וביקש ומצא אותו והגיע אל מחוז חפצו. והנה האב הרואה את בנו הולך בדרך הישר, יש לו תענוג מן הדרך עצמה, הגם שהבן לא תועה מעולם, ואז אין להבין תענוג, שהולך לפי תומו ואינו

יודע אם יש דרך עקלתון, אבל האב הרואה שכמה בני אדם תועה בה ובנו לא יהיה כאחד מהם, אז יש לאב תענוג גדול, ואם הבן הולך ג"כ בדרך עקלתון, ואח"כ מצא דרך הישר, אז יש להבן ג"כ תענוג מהדרך עצמה, אז נתוסף גם להאב תענוג גדול יותר מבחילה, ותענוג גדול שיש לבן מהדרך עצמה בעשותו רצון אביו, נתוסף לאביו תענוג מזה, משא"כ כשהבן הולך לפי תומו שאין לו תענוג מן הדרך. והנה בחלוקה השנייה תענוג האב ותענוג הבן הכל אחד מהדרך עצמה, משא"כ בחלוקה א.

⁴⁴ ועי' מש"כ בספה"ק דברי חיים (פר דברים) זול"ק: אך באמת כתבו הספרי מוסר אחרי כי במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד (ברכות לו ע"ב) ובעל תשובה גדול מצדיק, לזה כשיושלם ימי עינוי ימי הגלות, יתגלה הגילוי יאלקות באופן הנאות יותר מאשר חטא, וכמ"ש (ירמיה כג ה) לא יאמרו עוד וגו' (ד"ק) [כ"א] ח"ד כ"א העלה וגו' מכל הארצות, וצדיאת מצרים יהיה פסילה לגאולה אחרונה (ברכות יב ע"ב).

⁴⁵ ואלו דברי קדשו (לפסוטים): יעקב אבינו היה לו כמה וכמה צרות, צער עשו ולבן, צער דינה, וצער שמעון ובנימין, ובה שירב את הסט"א ודחה אותו לאחוריים, שהקדושה הוא בחינת פנים, והסט"א הוא אחוריים להקדושה, ע"כ כתוב בישמעאל (בראשית כ"ח) על "פני" כל אחיו נפל, שאע"פ שהיו אחוריים להקדושה אע"פ כי בחינת פנים לשאר סטרא. ודינה היא מלוכת הבורא שהוא אדון הכל, וכשנפלה דינה ביד שכם היה בחינת שפחה כי תירש בגירתה (משלי ל כג), ושלטו בהם שמעון ולוי, שע"י שמעון ולוי תתי' א"יה הגאולה, ויבא משיח צדקינו, שלוי הוא הצדיק שהוא לשון התחברות, והצדיק הוא תמיד דבוק בהבורא, ע"כ נקרא לוי. ושמעון הוא הבעל תשובה, שהוא לשון שם עון, היינו שהי' בו איזה עון מקודם ועשה תשובה. ועי' שני הבחינות הללו יבא משיח, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. לכך הרגו שמעון ולוי שכם ותמור והוציאו את דינה משם להורות שהמלוכה הוא רק של הבורא לבד ומלכותו בכל משלה.

ובמה שוברים את הס"א בשני תורות, ותורה שבכתב היא תורה נביאים כתובים והם ש שהש"ן היא שלש קוין, ותורה שבע"פ היא סמ"ך שהוא שיתין מסכתו, לכך המליש של שין הוא בגימטריא ששים, שתורה שבע"פ הוא שיתין על תורה שבכתב, לכך היא מרומז במלוי של ש"ן שהוא תורה שבכתב שהמלוי הוא בשנתמלוא האורות, וזה הוא שכם היינו ש הוא תורה שבכתב, כם הם בגימטריא ששים שהוא תורה שבע"פ. ושכם הוא לשון חלק כמו שדרשו (בבא בתרא קכג ע"ג) ע"פ (בראשית מט כב) ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך, ע"ד כל ישראל יש להם חלק לעה"ב (סנהדרין פ"י מ"א), ויש לכל איש הישראלי חלק מהבורא ע"י אבותיו התורה, כמו שכתבתי במק"א (ויש פ' וירא), ובשני התורות שלטו שמעון ולוי באנשי שכם והוציאו את דינה והראו לכל שהמלוכה הוא של הבורא לבד וכי.

⁴⁶ כמש"כ בספה"ק באר מים חיים (פר בראשית, פרק א) בה"ל: ואולם עוד יש בחינת הסבה גדולה מזו. והוא כי בחינה זו כאשר האדם יהיה צדיק גמור מנעוריו ולא יחטא כלל ויעשה הטוב, הנה תחזור נשמתו בשלום מטוהרה בזיכור כביארה כיצאיה למקום אשר לוקחה משם, ושם תיוון מזיו שכינתו בבראשונה או יותר, רק שלא תהיה נהמא דכסופא, כי זה הוא חלף בעבודתה ינתן לה שכרה שיעלם.

אכן לפעמים התעלה נשמתו ביתר שאת ועז במעלה מעלה גבוה מכאשר היה קודם ביאתה לעולם על דרך מה שאמרו חז"ל (סנהדרין צ"ט) במקום

הצדיקים⁴⁸, וכשם שקילוסו של הקדוש ברוך הוא עולה מן הצדיקים כך הוא עולה מן הרשעים⁴⁹.

אמונת צדיקים

כאמור, העבודה הרוחנית הנדרשת מן האדם היא לתת לקודת ה'בעל תשובה' שבו לחוש את 'קודת הצדיק' שבפנימיותו, להתקרב אליה, לחוש אותה, להתקשר עמה ולהאמין בכוחה באופן מוחלט.

"וכן הוא גם כן באדם, כשאדם מבזה את עצמו, ונחלט בלבו שאין תפלתו ולימודו חשוב כלום, ואין נחשב בעיניו עבודתו שהוא עובד, אדם כזה נופל ממדרגתו למדרגה פחותה וגורעה, ובשביל זה הולך אחוּר כן כמו בלי דעת וחסר של עבודתו יתברך שמו, וימשל כבהמה נדמה, ורמזו לה' מבזה בעיניו נמאס⁵⁰, רצה לומר, כש'נבזה בעיניו עבודתו שהוא

עובד, אז בעצמו הוא 'נמאס', ובשביל זה כמה צדיקים וחסידים לפעמים מתפארים בעצמם, והוא מטעם זה, כשוראים את עצמם שאין להם התלהבות כל כך בעבודת השם יתברך ונפלו ממדרגתם, מתפארים בעצמם בפני בני אדם, ומחמת זה באה להם אהבת השם יתברך ויראתו, יותר גדולה, והוה גם כן טעם מה ששבחוהו התלמידים לרבי שמעון בן יוחאי ע"ה בפניו⁵¹ כדי שיהיה לו התפארות גדולה, ויבא בשביל זה לאהבה ויראה יותר גדולה, כי בוודאי הרשב"י היה מוכרח להשפיל עצמו במדרגות התחתונים להעלות ניצוצות מכולם, כי בוודאי אדם גדול כמותו היה טובל כל העולם, ובודאי מוכרח היה להשפיל עצמו במדרגות התחתונים לסבול הכל, והוא פירוש הפסוק 'אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניהם', ונתנו לו התלמידים התפארות שעל ידי זה יבא להתפארות השם יתברך, באהבה ויראה⁵².

הדרך בה יוכל האדם להיעזר על מנת להתקרב, לחוש ולהאמין, בנקודת הצדיק שבקרב - לפי החסידות⁵³ -

⁵¹ עיין בזה"ק ויצא דקב"ו ע"א, בא דל"ח ע"א יתרו דפ"ו ע"א, ועוד בהרבה מקומות.

⁵² ליקוטים יקרים ז"ד ע"א.

⁵³ ראה מה שמובא בספר שיח קודש (אמונה ובטחון, יג): אלה הדברים אשר יצאו מפיו הקדוש של כ"ק הרה"ק וכו' הרב רש"י מלאי זצלה"ה בעל התניא, מה שאמר לחרב ר' משה ז"ל מוילקא בענין אמונת השי"ת. ואמונת צדיקים, ומאות נשמה, ואודות ספר התניא.

פעם אתה נכנס אצלו הר' משה הנ"ל לפני ולפנים ושאל אותו בזה הלשון "משה", מאי "גאט", היינו עצמיותו י"ת, ושתק עד ששאל אותו ב' פעמים גם שאל אותו מה נשמה ומהו אמונה עד שפעם ב' אמר לו הה"ק הנ"ל מה אתה שותק והשיב לו שאינו יודע, וא"ל הרב הקדוש ז"ע, ואני יודע, בל"א אין איך ווייס, נאהר איך מיז זאגין אז אזוי איז דאס, וואס איך מיז זאגן אז ער איזט קלאהר פארהאנין, אין חוץ עס איזט קיין זאך קלאהר נישט פארהאנין, אין דאס איז ער.

ואח"כ אמר ומהו נשמה, אמר בזה"ל השערי תשובה לר"י גם י"ט מוסר, מכרת את רבונה, ואח"כ יודעת את רבונה אין איך האב גילייגט אין תניא חלק אלקי ממעל, היינו ווער האט א ציאקא אין דעם אין אז ער איז קלאהר פארהאנין אין חוץ עס איז קיין שום זאך קלאהר נישט פארהאנין, אין אז דאס איז ער, דאס איז א נשמה, ווייל זיא איז א חלק אלקי ממעל, האט זיא א צקאך אין דעם ענין ציא מעמיק זיין דערינגען דאס איז אמונה.

כי אמונה הוא מענין אמונת צדיקים, היינו וואס איז אמונת צדיקים כי כל נשמה פרטית הוא חלק וניצוץ מהנשמה של הצדיק, יש נשמה שהוא חלק פעמיות מנשמת הצדיק, ויש אשר הוא חלק ממאה ומאלף ומרבה, עד שלפי ערך שיש לה בנשמת הצדיק, כך אמרתי בו כי ענין אמונה אינה בדרך שהוא מיישב בשכל ודעת, כי בזה לא שייך ענין אמונה, מאחר שהוא מבין בשכלו ודעתו את הדבר, ולשון אמונה שייך רק בדבר שהוא עצם מעצמיותו, ובעצמיותו לא שייך דעת ושכל, כמו למשל שלא שייך לומר שהוא מבין בשכלו שזהו רגלו ידו. כי זה עצמיותו ומהותו, לכן לא שייך בזה שכל ודעת.

וזהו ביה"כ מתקו העונות בשורשן, כשהבעל תשובה עושה תשובה נכונה, אז הגיע לתענוג של הקב"ה מדרך עצמה, והוה עונות נמתקו בשורשן, היינו שמגיע בהם אל תענוג אחד עם השורש מדרך עצמה, וכיון שיש להבן תענוג גדול מדרך בעשותו רצון אביו, נתוסף לאביו ג"כ תענוג, יותר מבחלוקה א' כשהבן הולך לפי תומו עכ"ד ודפח"ח.

⁴⁸ כמובא בספ"ק מאור עינים (פר' תולדות) בזה"ל: וזהו מאתר רחיקא קריב ליה שהיה רחוק מהשם יתברך קריב ליה שנעשה קרוב להשם יתברך שנתקרב וישראל להשם יתברך ועונותיהן נעשים כזכיות והיה להבורא תענוג כפול ממה שיש לו בעבודת הצדיקים שנודע כי מדבר שהוא רחוק ונתקרב יש להשם יתברך יותר תענוג וכמו שאמרו רז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים וכו'.

⁴⁹ כמש"כ בספ"ק דבני חיים (ספר פרה) זול"ק: וכעין זה י"ל באדם העושה תשובה שנקרא לחד מאן דאמר (ברכות ד' ע"ב) גדול מהצדיק דמעיקרא, משום שבעל תשובה מוציא גם מדרבים תחתונים מאד ניצוצין הקדושים, על דרך משל שנושה עבירות גדולות ומזהמות באהבת לא טובה, וכשעושה תשובה עושה מצות בתשוקה נפלאה ואהבה, אשר צדיק לא יוכל עשות ככה, כי לא הרגיל בתשוקה כזו וגם כי מאד גדלה אהבה הבאה מרחוק, וכשבעל תשובה יועק מקיטת לבו או ד', ונתעורר אהבה מרחוק, אשר לא יוכל לשער גדול השתוקקות אהבה, וכעין שמצינו בר' אלעזר בן דורדיא (ע"ז י"ג) שמגודל אהבה יצאה נשמתו בגדול השתוקקות אהבה, ומתקן גם מדרגת הנופלות.

וכלל הדבר, שמכל דבר יתגלה כבוד השם, וכשם שקילוסו של הקב"ה עולה מן הצדיקים כך עולה מן הרשעים (שפיר ד' ז') לזה האומר יברכך טובים הרי זה דרך מנינות ח"ו (ברכות לב) באמת לית אתר פנוי מנייה (תקיר) ת"י זו צ"ע ע"ב) והכל נברא לכבודו (אבות ספ"ו) וכשבעל תשובה לוקח מן האהבה לא טובה את הטוב שבה לאהבת השם, נופל הרע, והטוב הניצוץ הקדוש חוזר לשורשו, וזה מקרי תשובה שלימה.

⁵⁰ תהלים י"ט.

הוא על ידי התקשרות לאדם חיצוני צדיק⁵⁵, כשדמותו של הצדיק בעצם משקפת את 'נקודת הצדיק' שבתוכו שחוזר וניעור כאשר מוצא מין את מינו, ולכן בכוחה להשיב את האדם לנקודה זו⁵⁶, לגלותה, לאתר ולהשוות אותה, אצל⁵⁷.

"ועוד" המכוון ושים חלקינו עמהם, כי חלק הויה"ה עמו⁵⁷, יקשור הקב"ה חלקינו חלק א-להות שבנו עם אלו הבוטים, ועל ידי התקשרות עמהם אפשר לזכות לזה גם מי שאינו ראוי, כידוע שזה הסוד של דרך אמונת צדיקים

והתקשרות הצדיקים, שהשריש והאיר בנו רבינו קדש הקדשים הבעל שם טוב ז"ל, שראו בחוש כי המוני עם אפילו כבהמות וחיות יער נעשו צדיקים גמורים ובעלי תשובה אמיתיים⁵⁸, על ידי כך הצדיקים והתקשרות עמהם, אחד בשימורם ואחד בממון, ואחד בנסיעות ודרך במסירות נפש, והתגוללו אצלם זמן וזמנים לשתות בצמא דבריהם, ואחד בגודל אמונה פשוטה בדבריהם, והתקשרות בכל דבר עמהם, וה' ישם חלקינו עמהם⁵⁹:

כך הוא בענין אמונת צדיקים מאחר שנשמתו הוא מחלק פרטי מעצמו של הצדיק לכן הוא מאמין בו באמונה שלמה שלמעלה מהדעת והשגה. רק שצמיתו מאחר שהוא חלק ממנו. כך הוא למעלה בנמשל. שזהו בחי אמונה שבהנשמה להיית היינו שזהו עצמיות הנשמה וזאת אין איהר איז פארפרינג דער כח האמונה וזאת עם שטייט אין אנשמה מאמין צי זין אין עצמיות השי"ת אזוי וייר מיי האבין פריער גערעט ווער עם האט א ציקאך אין דעם ענין אז ער איזט קלאהר פארהאנגן אין חוץ עם איז קיין זאך קלאהר נישט פארהאנגן. אין אז דאס איז ער דאס איז ניט מעהר פארהאנגן נאהר בא אנשמה ווייל זיא איז חלק אלקי. אך הכח שיש בהנשמה להבין ולהשתדל באלקים חיים זה אינה עצמותה והמותה כי באמת למת"י פכ"כ (שני חיובת אור בירת תכתי כפי שהתקתי מכתב אחד) רק בכח האמונה שלמה שיש בה מצד שהוא חלק עצמיות י"ת שכן היא יכולה להכיר אותו אין ציקאק ווערין כפי האמת אז ער איז. ואין עוד מלבדו וכולה קמי כלל חטובין. אין אז ער איז קלאהר פארהאנגן כו כנ"ל. ע"כ דברות קדשו מלהבות את של אדומ"ר הכב הקדוש בעל התיניא זצוקללה"ה ז"ל ועכ"א.

⁵⁵ כמובא בספה"ק שומר אמונים (מבוא השער פרק יד) בזה"ל: והנה אין כונתי להרבות בשבח הקדושים והצדיקים, כי מי אנכי השפל והבוזי בתכלית, לדבר מקדושים וצדיקים כאלו, אשר אין אני כדאי אפילו להזכיר שמותיהם, רק כונתי מיקוד האש וכוונת בלב בר ישראל שרואים המעב האיום והנורא, וקין הקדושה שנשפלה עד שאלו התחתית. וידוע כפר ואפר, ואולי אזכה לעורר קצת לבבות הנרדמות והישנות בעומק השינה ושחכות גדול, אולי אזכה קצת בחיבורי זה לעוררם ולחזקם באמונה הקדושה באמונה פשוטה ובאמונת צדיקים, אשר זה היסוד ועיקר גדול לכל הקדושה, כאשר מנו רבותינו הקדושים (אבות פרק ו) אחד ממ"ח דברים שהתורה קניית בהם אמונת חכמים, ואולי נתחזק קצת מגודל צרות ישראל ההומה כלב מיים, ותורה חגרה שק ונתפלה באפר, ויראי החטא נמאסו בתכלית, וסר מרע משתולל, ועוקרי הדת ומסיתים ערב רב תכלית הפסולת מתבררים מיום ליום להדיח ישראל מחבל התקשרות אלקי יעקב, והפתאות מגלבר מיום ליום.

ויש פתאים ומוחלים באם רואים בר ישראל עובד ה', מקנאים בו קנאות הפתאות של קנאה ושנאה ולעג וקלס ובוז ונמאס בעיניהם יותר להבידל משנאת וכו', ושופכים עליו בוז לדבר עליו שקרים ולשון הרע, וכו'. ולא אאריך באלו הדברים, כי ישראל קדושים הם ואין רצונם חס מלהזכיר, וכו'. ובודאי יתן כבוד לשמו הגדול הגבור והנורא שנקרא עלינו, ויזכור לנו זכות אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, ואת הארץ יזכור במהרה דידן.

⁵⁴ כמובא בספה"ק אמרי נועם (פר' שבת) בזה"ל: כי יש ב' בחינות אמונה. אחת, היא אמונת אלקי עולם, שיש בורא ומנהיג המשגיח על כל פרט ופרט, והשנית, היא אמונת צדיקים, וכמ"ש (שמות יד) ויאמינו בד' ובמשה עבדו. ויש בני אדם שזוכין לקיים אלו ב' אמונות, והם עיקר נפש הישראלי הנקראים בשם ועמך כולם צדיקים (ישעיהו סא). כי ב' פעמים אמונה עולה צדי"ק.

⁵⁶ כמ"ש בספה"ק אורח לחיים (פר' דברים) וז"ל: וכתב בספרים שיעקר החזרת בעלי תשובה לשרש נשמתם, הוא על ידי שמדבקין עצמן אל צדיקי הדור הדבוקים בו יתברך, והם מבנייהם אותם אל שרש נשמתם. ואמרו ז"ל (עבודה זרה יג א), לא מן הכל אדם זוכה ללמוד, וכוונתם אלא דוקא אם הוא משורש אחד מאמר הפרטי של אדם הראשון עם הצדיק, מזה יוכל ללמוד ולקבל, וזה יוכל להנשא אותו לשרש נשמתו.

⁵⁷ דברים לב.

אמנם נמצאים רועים, אשר אל להם רק אמונת אלקי עולם, ומיתריאם ללעבור עניה, אבל אמונת צדיקים אין להם, אמנם גבר באבובין, כל אמן שוין. וזו היא בחינה גרועה, אבל עכ"פ אינם מכוונים בשם רשעים.

⁵⁸ וראה מש"כ בספה"ק שומר אמונים (מבוא השער פרק יב) וז"ל: ונחזור לעניינינו שהבע"ט הקדוש הגביה נפשותיהם של אלו האנשים הפשוטים ונעשו מעמי הארץ וחייתו יער ממש צדיקים ואנשי מעשה על ידי אמונת צדיקים הם ובניהם, ונצמח מהם גדולי תורה ויראי ה', מלא קדושות והנהגות צניעות, הם ונשיהם ובני ביתם בכל מיני חומרות, וזהו מבגדי צמר מחמת חשש שעטנו, וגם בכשרות המאכלים, ולהרחיק מפטום העופות, ושחיתת ביחז וחלק, וכן בכל עניינים והנהגות בכל מיני פרטי קדושה, וטהרות המקואות במסירת נפש, ואי אפשר לשער ריבוי קדושתם וצניעותם הם ונשיהם ובניהם, וגודל הכנה דרבה בקדושה שהיה להם לפני כל מצוה ותפלה.

וכמו כן יש בנמצא בני אדם אשר יש להם חסרון באמונת הבורא כביכול, ועכ"כ יש להם אמונת צדיקים, ומקבלים עול הצדיק על עצמם. כמ"ש בספר הפלאה בפסוק (תהלים סח טו) נורא אלקים ממקדשיו, ודרשו חז"ל (בחינים קטן ע"ב) אל תקרי ממקדשיו אלא ממקדושי, וע"ש (בכתובות פז ב"ה כל המונע). וגם אנשים כאלו אינם בכלל רשעים, ע"ן כי על ידי אמונת צדיקים בודאי יבואו אח"כ לאמונת הבורא, כי על ידי התקשרות לצדיק במשך הזמן יזכו גם לאמונה גמורה. וכמו שפירשו בספרים (בתולדות יעקב יוסף פתת קדושים אות יא ב"ה ונגד ה) הלואי אותי עזבו ואת תורתי שמרו (ואיכה רבה הקדמה אות ב), היינו, לשמור מה שהתורה מרבה בתיבת "את" ד"לקרן לרבות תלמידי חכמים (פסחים כב ע"ב).

⁵⁹ כך מובא בספה"ק שומר אמונים במאמר הבטחון והתחזקות פרק יג, עיי"ש.

ואמנם חלילה אותן שאין להם כלל אחיה לא בזה ולא בזה, באמנם לית דין ולית דיין, וגם אינם מאמינים בצדיקים, המה הרשעים הגמורים המהפכין מדת הרחמים למדת הדין, ועליהם אמרו חז"ל. (בראשית רבה פרשה לא אות א) רשעים מהפכין מדת הרחמים למדת הדין.